

Arhiepiscopia Timișoarei, ***Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș. 360 de ani de la înveșnicire, 60 de ani de la canonizare***, Ed. Partoș – Timișoara și Astra Museum – Sibiu, 2016, 224 pp.

Actualul volum a apărut, în condiții tipografice remarcabile, cu binecuvântarea ÎPS Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, care și scrie o frumoasă prefață intitulată “Călăuză pe pământ și în ceruri”, urmată de reflecții aparținând ÎPS Timotei, Arhiepiscopul Aradului, Preasfințitului Lucian, Episcopul Caransebeșului, precum și PS Paisie Lugojeanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei. În continuare, felurite studii și articole semnate de alți autori, încearcă să ofere amănunte semnificative din traiul, misiunea și minunile ocrotitorului Banatului. În cele ce urmează – în vederea unei noi ediții – să ne fie îngăduit a semnala cele mai însemnate scăpări, nepotriviri și aserțiuni neîntemeiate, legate de această carte.

În p.7 se redă o informație eronată, că Iosif II ar fi fost prohodit în 1652. *De facto*, Iosif II a păstorit mai târziu, în anii 1688-1690 și 1693, iar Iosif I (cel Nou) a fost înmormântat în 1656. La fel, întronizarea aceluiași Iosif la Timișoara nu s-a petrecut în anul 1650 (p.14). În plus, în mai multe pagini

(15,16,20,22 *et passim*) se utilizează de diverși contributory însemnările lui Damaschin Udrea sau Udrea, personaj fictiv. Competentul profesor Dan Simonescu (+1993) încă în anul 1967 a demonstrat convingător că textul hagiografic pus pe seama lui D.Udrea, nu este autentic (cf.I.D.Suciu, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Ed.Arhidiecezană, Timișoara 1977, pp.19-21, cu detalieri. Despre prof. dr.docent D.Simonescu, vezi *Enciclopedia istoriografiei românești*, coord.Șt.Ștefănescu, Ed.Științifică și Enciclopedică, București 1978, p.298). Apoi, în p.16 se afirmă că în 1866 – sic – au fost 30 de ani de la moartea sfântului de care vorbim. În p.23 se spune, iarăși greșit, că Sf. Iosif cel Nou ar fi trecut la Domnul în anul 1556 ! Pe urmă, în oratoriul ce i-a dedicat, regretatul compozitor Filaret Barbu nu s-a inspirat doar din folclorul bănățean (p.25), ci – în primul rând – din muzica bizantină (vezi I.D.Suciu, *op.cit.*, p.98). La prohodirea Sf.Iosif din 1656 (în p.33: 1956, greșeală de tipar) ar fi fost prezenți episcopii Ioachim al Caransebeșului, Isaac al Vârșetului și Moise al Lipovei. Cu astfel de nume, nu au rezidat ierarhi în acele localități. Răstimpul arhipăstoririi Sf.Iosif n-a fost chiar de 10 ani (pp.34,51), datorită a doi uzurpatori.

Mănăstirea Partoș, după aceea, nu a fost înființată la finele veacului al XIV-lea de către despotul Iovan Brancovici (p.60), ci – după toate probabilitățile – s-a ctitorit la începutul secolului următor (cf. Luminița Munteanu- Dumitriu, *Itinerare arheologice bănățene*, Ed. Sport-Turism, București 1988, p.59), sârbul pomenit supra va muri în 1502. Clericul Brațul (pp.61,62) a fost de fapt Bratul. La p.63 trebuia precizat care erau cei 3 monahi români de la Partoș; îi indicăm: Gruici/Gruia, Stanciulovici/Stanciu și Popovici/Popa. Ca o contrazicere a ceea ce s-a susținut până acum, în p. 110 e amintită așa-zisa origine *vlahă* (română sud-dunăreană) a sfântului nostru. Altă afirmație falsă (pp.115,120; ca și în p.14): în anul 1650 Sf.Iosif ar fi ajuns mitropolit la Timișoara. În subsidiar, Gherasim nu accede ca episcop în Banat la 1695 (p.117; în p.30 se chema Gherasie), ci în anul 1704.

În anul 1643 n-a venit la Timișoara să-l întâmpine pe Sf. Iosif cel Nou, anume chiriarhul Antimie al Caransebeșului și Vârșețului (p.119), neexistând un vlădică cu acest nume. Nici ierarhul denumit, mai nou, Ioanichie nu a viețuit în realitate, nici Isachie (pp.124 și 126). Un alt episcop, de data aceasta la Lipova, cu numele Moise (tot pp.124 și 126) n-am aflat în cercetările mele; a se revedea p.33, pentru compararea numelor.

Începând cu pag. 181, sunt reproduse diverse reprezentări iconografice ale Sf. Iosif, de asemenea

sfinte lăcașuri având hramul aceluiași patron spiritual al Banatului.

Neîndoielnic, lucrarea de față se citește cu real interes îndeosebi de către credincioșii obișnuiți, însă pentru reeditarea sa în viitor se impune o diortosire mai atentă, o revizuire a întregului cuprins.

Preot prof. dr. Vasile Muntean

Daniel Aron Alic, Lucian Zenoviu Bot (coord.), *Misiune și propovăduire – anul omagial al misiunii, parohiei și mănăstirii azi, anul comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din eparhii. 150 de ani de la întemeierea Episcopiei Ortodoxe Române a Caransebeșului*, Editura Presa Universitară Clujeană / Editura Episcopiei Caransebeșului, Cluj-Napoca / Caransebeș, 2015, 824 pp.

De mai bine de un deceniu, Episcopia Ortodoxă Română a Caransebeșului, organizează anual un simpozion internațional, ce crește în vizibilitate și prestigiu cu fiecare ediție. De câtva timp, după fiecare manifestare, o selecție a lucrărilor celor mai performante din punct de vedere științific se regăsesc publicate în paginile unui consistent volum, editat într-o formulă de duplex editorial de către presa eparhială și cea a universității clujene.

Volumul din anul trecut le depășește pe cele anterioare atât în consistență, cât și în dimensiuni. Dovada calității

muncii editoriale aflate în spatele lui poate fi dedusă atât din numărul mare al autorilor, din țară și străinătate, cât și din dinamica abordărilor și diversitatea lor tematică. Astfel, materiale ce poartă semnătura unor ierarhi ai bisericii noastre precum Preasfințitul părinte Lucian al Caransebeșului, Preasfințitul Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfințitul Macarie, Episcopul Europei de Nord, Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei sau Preasfințitul Emilian Lovișteanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, alături de cele ale unor profesori universitari și cercetători renumiți precum părintele Mihai Himicinschi actualmente decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba-Iulia, părintele Nicolae Chifăr, actualul decan al Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna“ din Sibiu, părintele conferențiar universitar Lucian Farcașiu de la Arad, domnul conferențiar universitar doctor Marcel Muntean, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cuj-Napoca, părintele profesor universitar doctor Constantin Pătuleanu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, părinții Casian Rușeț și Daniel Alic de la Caransebeș, și ale multor alți specialiști, se regăsesc pe întinsul celor mai bine de opt sute de pagini ce formează conținutul operei în cauză.

Materialelor dedicate istoriei locale, istoriei Transilvaniei, sau a Banatului, li se adaugă studii și articole de teologie sau cronici ale

unor evenimente interesante. Istoria eparhiei este analizată de către mai mulți autori, Preasfințitul Părinte Lucian preocupându-se de anul întemeierii și evenimentele ce s-au petrecut atunci (pp. 19-29), domnul profesor universitar doctor Nicolae Bocșan, de relațiile interconfesionale de pe teritoriul ei în perioada ianuarie - aprilie 1866 și de modul cum se reflectă ele în dezbaterile consistoriului diecezan (pp. 425-435), domnul colonel Liviu Groza, de modul în care s-a realizat organizarea Bisericii Ortodoxe în cadrul regimentului caransebeșean de graniță (pp. 451-467), domnul Constantin Brătescu, de contribuția episcopului Ioan Popasu și a consistoriului la formarea intelectualității din Banat (pp. 468-476), părintele conferențiar universitar doctor Florin Dobrei de modul în care s-a reflectat întâmpinarea episcopului Ioan Popasu la Caransebeș și Lugoj în presa teologică sibiană (pp. 477-489), doamna dr. Mihaela Bedecan de învățământul confesional și organizarea lui în cadrul diecezei în perioada 1870-1874 (pp. 524-541), domnul Dan Obșterescu de evenimentul hirotoniei întru episcopat al primului ierarh, petrecută la Rășinari (pp. 541-547), domnul drd. Emanuel Ineoa de situația clerului și averii bisericesti din episcopia Caransebeșului în părțile de vest ale Banatului intrate în componența regatului sârbo-croato-sloven (pp. 560-570), părintele Casian Rușeț de chestiunea litigiilor patrimoniale (pp. 579-586), domnul Traian Porfir de

Arhiva deezană (pp. 587- 604), părintele Daniel Alic de încercările de mutare a scaunului episcopal de la Caransebeș la Timișoara (pp. 795-809), iar doamna Virginia Ardelean de istoria școlii confesionale în perioada 1865-1918 (pp. 605-615).

Cititorul ar putea astfel crede că, dată fiind multitudinea de abordări dedicate istoriei eparhiale, volumul se constituie mai degrabă într-o cercetare dedicată istoriei locale sau celei eparhiale, decât într-un volum care să cointereze lectori din toate spațiile românești și din mai multe domenii de cercetare. S-ar înșela însă amarnic căci, volumul beneficiază de materiale interesante și de actualitate dedicate importanței preotului și pastorației (cum este cea a Preasfințitului părinte Gurie, pp. 44-59, cea a părintelui Mihai Himicinschi, pp. 74-85 sau cea a părintelui Ioan Marian Croitoru, pp. 261-279), evocări ale unor personalități importante ale teologiei de ieri și de azi, precum părintele Ilarion Felea (pp. 101-123), părintele Dumitru Abrudan (pp. 124-130), mitropolitul Nicolae Corneanu și predecesorul său, Vasile Lăzărescu (pp. 163-199; 504-515), sau părintelui Nicolae Steinhardt (pp. 213-323), analize din spațiul teologiei patristice, în cadrul cărora, autorii se străduiesc să actualizeze mesajul sfinților din primele veacuri creștine, ce sunt redactate într-o manieră plăcută (pp. pp. 280-384), aduceri în discuție ale părerii unor teologi contemporani precum Mitropolitul Ioannis Zizioulas (materialul purtând semnătura părintelui diacon drd. Lucian Zenoviu

Bot, pp. 411-424), sau chestiuni privitoare la arta bisericească (pp. 152-162).

Lucrarea intitulată *Misiune și propovăduire*, apărută în anul 2015 la editura Episcopiei Caransebeșului și la cea a Universității clujene se constituie așadar într-un adevărat compendiu ce conține elemente de teologie patristică, teologie doctrinară, drept canonic, istorie bisericească și laică, util în mod cert atât cititorului ce dorește să aprofundeze istoria locurilor în care a fost ea editată, cât și cercetătorului ce caută suport documentar pentru investigarea unor probleme de actualitate. Din acest motiv, nu putem decât să felicităm colectivul de coordonatori și să sperăm că, pe măsură ce manifestarea caransebeșeană va câștiga în senectute, volumele vor deveni tot mai consistente și mai ample, impunându-se „pe piața de specialitate“ și oferind materiale dătătoare de ton atât în spațiul teologic, cât și în sfera cercetării istoriografice.

Ierom. Maxim Morariu

Dr. Nuțu Roșca, *Mănăstirile și schiturile din eparhia Maramureșului și Sătmarului – Chivote ale Credinței*, Editura Episcopiei Ortodoxe române a Maramureșului și Sătmarului, 2015, 254 pp.

Volumul este dedicat împlinirii a douăzeci și cinci de ani de la reactivarea Episcopiei Maramureșului

și Sătmarului și Anului Misiunii Parohiei și Mănăstirii azi.

Monografia ilustrată privitoare la aceste frumoase și binecuvântate vetre monahale – adevărate și veritabile Chivote ale Credinței, Mănăstirile și Schiturile din Eparhia, istorică, strămoșească, românească și voievodală a Maramureșului și Sătmarului, alcătuită și întocmită, ca urmare a îndemnului atât de potrivit și de actual pentru vremea noastră al Preafericitului Părinte Daniel - Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și al întregului Sfânt Sinod al Bisericii noastre dreptmăritoare, atent sprijinitor al eforturilor de repertoriare a Parohiilor și Mănăstirilor din cuprinsul României, este un răspuns firesc, concret și complet al fiilor episcopiei, înzestrați cu harul cărturăresc și cu devoțiune filială, materializat, ca o consecință a faptului că anul 2015 a fost declarat, între altele, drept anul misiunii în și din parohiile și mănăstirile noastre, din întreg cuprinsul Patriarhiei Române.

Cu alte cuvinte, așadar, prin acest bogat volum se concretizează, la nivelul Transilvaniei septentrionale, zonă de veche și relevantă trăire ortodoxă, direcția de cercetare istorică și instituțională care anturează fecund și îmbogățește spiritual anul 2015, proclamat în Biserica Ortodoxă Română drept An al Misiunii Parohiei și al Mănăstirii.

În Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmarului îndemnul și recomandarea Preafericirii

Sale a fost apropiat și sprijinit, cu aleasă râvnă spiritual, de către iluștrii ierarhi - Arhiepiscopul Justinian Chira al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului și Episcopul Dr. Justin Hodea Sigheteanul Arhiepiscop - Vicar, fii vrednici și statornici ai monahismului autentic, ortodox și maramureșean, fiind astfel pusă în valoare, odată mai mult, extraordinara bogăție cultural - spirituală și artistică a regiunii septentrionale din cuprinsul spațiului ortodox românesc.

În mirificul Maramureș, atât de curat românesc și atât de profund creștin, valorile ortodoxe românești răsar la tot pasul, îl însoțesc pe omul locului în toate momentele vieții și deopotrivă pe trecătorul venit din altă parte, dornic să-i cunoască și să-i admire monumentele istorico-bisericești, mărturii ale statorniciei în credință, în primul rând specificele edificii bisericești din lemn, prin care a uimit o lume întreagă.

Aici turlele de lemn ale bisericilor, amplasate de regulă pe terase vizibile din depărtare, se înalță semeț spre cer, împungându-l parcă, glăsuind peste timp despre tăria de caracter și tensiunea spre înalt care-i animă pe locuitorii acestui ținut ce pare de legendă.

O civilizație a lemnului, așa cum numai aici găsești, domină regiunea masiv românească din această margine de Țară. Încântă peisagiul natural și mai ales civilizația rurală, arhitectura satelor și portul de aici, obiceiurile prin care românii zonei au apărut și perpetuat o veritabilă cultură populară,

autentică icoană a unei vieți curate și cu frică de Dumnezeu.

Căci aici, oamenii ce au locuit și locuiesc Maramureșul cnezial și voievodal au prezervat și au transmis, în timp, civilizația românească din această margine de Țară, o veritabilă cultură, nepermeată de nonvalori, oferind românității marca autentică prin care spațiul acesta nordic se dovedește a fi, spun unii și nu puțini, un fidel creator și păstrător de nestemate valori spirituale, cultural - artistice cu caracter și neștirbită identitate națională.

În prelungirea Maramureșului vine Sătmarul, și apoi Bihorul, zone puternic influențate de valorile culturii septentrional românești, flancând astfel Nord - Vestul țării noastre cu vetre monahale unde s-a creat, în veacuri de demult, și depozitat cea mai veritabilă cultură și artă transilvan - românească, spiritualitate identitară care contribuie în cel mai înalt grad la specificul național.

Mănăstirile din acest areal și-au avut rosturile lor în ansamblul civilizației românești în general, menținând aprinsă în condiții dificile și adeseori asupraitoare candela credinței strămoșești, cu particularități care și astăzi uimesc prin trăinicie și dârzenie a crezului românesc și ortodox.

Tocmai de aceea sunt căutate și cercetate nu numai de către români, dar și de tot mai mulți specialiști și turiști străini, dornici să se desfete spiritualicește, să ne cunoască mai bine, să pătrundă tainele unei istorii

îndelungate și a unei culturi de o extraordinară vitalitate.

Vetrele monastice ortodoxe din Maramureș și Sătmar arată, demonstrează și dovedesc istoria unei credințe vii, statornică și dârză, pe care asupraitorii și puternicii vremii au vrut-o îngenuncheată și docilă, dar au realizat, în cele din urmă că oamenii locului sunt mai tari decât puterea lor armată, mai adânci în crezul lor ortodox decât orice speculație sau curent religios ademenitor, fiind parcă înrădăcinați în pământul ce le-a fost plămadă și în biserica ce le sfințește pământul care i-a plămădit.

Cititorii care vor lectura, accesa și consulta rândurile acestei monografii și vor vedea imaginile atât de frumoase ce îmbogățesc imagistic volumul, vor afla la fiecare pagină, în cuvinte sau în fotografii, memento-uri ale statorniciei în ortodoxie și mărturisiri ale unor trăiri autentic și nedezmintit românești.

Prin urmare, volumul de față se remarcă prin acuratețea prezentării acestor vetre călugărești, prin ținută științifică, prin prezentare grafică nu în ultimul rând.

Este meritul alcătuitoarelor acestei lucrări de a ne fi pus în față informații și imagini cu privire la aceste valori perene românești, care fac din Maramureș un spațiu inconfundabil al vechii și actualei civilizații românești dintr-un areal atât de identitar ca acesta.

Lucrarea în cauză se prezintă, totodată, drept un prețios ghid pentru localnici și deopotrivă pentru călătorii prin acest spațiu, fie români, fie străini.

Din acest motiv avem să aducem calde mulțumiri și remarcabile aprecieri sau considerații celor care au trudit la întocmirea, redactarea și elaborarea acestei valoroase lucrări, ce va fi solicitată, nu ne îndoim, de mulții doritori să cunoască și să admire frumusețile naturale și mai ales spirituale ale Maramureșului și Sătmarului: Părinții Arhim. Dr. Macarie Motogna - Starețul Mănăstirii „Sfânta Ana” Rohia, Arhim. Dr. Timotei Bel - Exarhul Mănăstirilor din Episcopia Maramureșului și Sătmarului și Arhim. Dr. Paisie Cinar - duhovnicul Mănăstirii Bârsana. (Cf. Prof. Dr. Nicolae Edroiu - membru corespondent al Academiei Române - <http://actualmm.ro/eveniment-editorial-a-aparut-volumul-manastirile-si-schiturile-din-eparhia-maramuresului-si-satmarului/> - 04.02.2016/09.03.2016).

În acest fel stând lucrurile, acum, în încheierea acestui material, de suflet și pentru suflet, vom susține că demersul misionar al Bisericii noastre și al slujitorilor Ei, trebuie să cuprindă conceptul conform căruia Biserica nu este în fond, doar comunitatea cu număr mare sau foarte mare de membri ci chiar și cea cu numărul cel mai mic, dar în care sălăsluiește mărturia cea duhovnicească despre trăirea în viața noastră a vieții lui Iisus Hristos, cea autentică.

„Astfel înțeleasă, misiunea nu este reprezentată de un proiect grandios, asemeni unei caracatițe care cuprinde totul în sine – acesta este de dorit numai pentru a conferi unitate de plan și acțiune sistemului – ci de intervenția în micro, de îndeplinirea misiunii de

păstor de suflete și a aceleia de următor al Mântuitorului nostru Iisus Hristos, calitate pe care o are orice creștin botezat, nu numai clericul și nu numai cei cu anumite răspunderi în Biserică.”

Așadar, iată și de aici constatăm faptul că Biserica și, mai zis, Ortodoxia este o formă de creștinism (nesecularizată în conținutul și fondul ei intrisec) extrem de rafinată, de nobilă, de fină, pe care puțini o știu astăzi, aprecia sau gusta în profunzimile ei dintru început, lucru pentru care ne rugăm Lui Dumnezeu – Cel în Treime preamărit, să ne ajute și să ne lumineze mințile noastre, cele acoperite de umbra păcatului și a morții!...

De asemenea, distinșilor și vrednicilor autori, pe care ținem să-i felicităm, cu toții, (și) pentru aceste noi și rodnice sau mult folositoare lucrări, și pe care le recomandăm tuturor, cu toată căldura și admirația, le dorim să ne mai hrănească mințile și sufletele noastre și cu alte lucrări ziditoare și folositoare nouă și urmașilor noștri, arătându-ne prin toate acestea dragostea sau atașamentul lor față de valorile perene ale Bisericii și neamului nostru Românesc, precum și vivacitatea ori tinerețea spirituală cu care i-a înzestrat Dumnezeu – Cel în Treime Slăvit și Lăudat, pe devotații și iubiții Săi fii – slujitori/sacerdoți, și, totodată, le dorim să aibă parte, în continuare, de folositoare bucurii, de binecuvântate mângâieri și de nemărginite împliniri duhovnicești, atât aici pe pământ, cât mai ales dincolo, în lumea cealaltă – a

Împărăției Cerurilor, unde să se bucure, cu toți, de înveșnicita comuniune cu Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în lumina cea neînserată a Sfintei Treimi! Amin!...

Dr. Stelian Gomboș

Iuliu-Marius Morariu, *Restitutio Grigore Pletosu*, Editura Eikon / Renașterea, Cluj-Napoca, 2014.

Volumul *Restitutio Grigore Pletosu* al lui Iuliu-Marius Morariu, apărut în anul 2014 la editurile Renașterea și Eikon din Cluj-Napoca, este o lucrare care urmărește profilul spiritual al preotului și pedagogului Grigore Pletosu (1848-1934) și analizează rolul lui în istoria și spiritualitatea bisericească românească.

Cartea, prefațată de Înaltpreasfințitul Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, are la origine teza de licență a autorului. Ea cuprinde patru capitole principale și are o întindere de 189 de pagini, din care 40 le reprezintă bibliografia. Remarcabilă este ampla activitate de cercetare arhivistică care a stat la baza elaborării lucrării și care a conferit acesteia o valoare deosebită în raport cu studiile similare publicate de alți autori.

În capitolul introductiv autorul identifică rolul marcant pe care l-a avut Grigore Pletosu în chiar destinul unei întregi zone geografice, și anume a Năsăudului: “*Ca dascăl, el și-a pus amprenta asupra multor generații,*

transmițându-le setea de frumos și de lectură” (p. 9), iar “*ca preot a propovăduit cu ardoare tainele dumnezeiești și a militat pentru emanciparea culturală a conaționalilor săi, ...*” (p. 10). Rolul lui formator a fost recunoscut de foștii săi elevi, mulți dintre ei devenind figuri marcante ale culturii românești, ca de exemplu poetul George Coșbuc, patriarhul Miron Cristea, mitropolitul Nicolae Bălan, episcopul Nichita Duma și mulți alții.

Iuliu-Marius Morariu enumeră o pleiadă întreagă de personalități care, de-a lungul timpului, i-au închinat lui Grigore Pletosu numeroase evocări frumoase, pagini omagiale și chiar studii istoriografice, dar constată că ele nu au reușit să surprindă complexitatea deosebită a personajului. Motivul principal al acestei stări de fapt îl consideră a fi tendința autorilor anteriori de a prelua “*informații prezentate anterior de cei care au mai scris despre el, fără a le verifica și fără a merge direct la surse*” (p. 14). La aceasta se adaugă și faptul că autorii anteriori, în marea lor majoritate, nu au valorificat documente de arhivă.

În consecință, autorul își propune să realizeze “*un act de restituire a imaginii istorice și a profilului spiritual*” (p. 15) al lui Grigore Pletosu. În acest scop, el ia în considerare valorificarea atât a izvoarelor inedite – extrase cu precădere din numeroase arhive – cât și a izvoarelor editate, ca de exemplu *Programele și Rapoartele anuale ale Gimnaziului Grăniceresc năsăudean*, în care Pletosu a activat mai

bine de trei decenii, sau operele sale (*Dogmatica ortodoxă, Propedeutica filozofică, Retorica și carte de citire*).

În elaborarea lucrării sale, autorul adoptă ca metodă de lucru, prezentarea, compararea și analiza critică a tuturor informațiilor accesate, dar și combaterea ipotezelor greșite. Pentru a putea oferi informații noi cu privire la viața și activitatea lui Pletosu, autorul se folosește de cercetarea istorică, în timp ce, pentru creionarea profilului său spiritual, el are în vedere, prin comparație, caracteristicile considerate a fi defînitorii pentru un preot, păstor sau duhovnic în operele patristice sau neopatrstice, mai vechi sau mai noi.

Autorul susține că tocmai această simbioză între istorie și spiritualitate pe care o propune, cât și baza documentară extrem de extinsă utilizată, sunt cele care conferă lucrării sale un caracter de pionierat.

În continuare este prezentată structura pe capitole a lucrării și conținutul, pe scurt, al fiecărui capitol. Lucrarea debutează cu biografia protoierului, activitatea sa în cadrul Gimnaziului Grăniceresc din Năsăud, unde a fost profesor, în cadrul Consistoriilor de la Sibiu și Cluj, în cadrul "Astrei" și în cadrul protopopiatului Bistrița. Este prezentată, de asemenea, activitatea sa publicistică. Urmează un capitol din care se desprinde profilul spiritual al lui Grigore Pletosu. Este analizată activitatea sa de catehet, între anii 1878-1881, dar și activitatea sa ca dascăl (1881-1909) sau cea desfășurată în cadrul societății de lectură *Virtus*

Romana Rediviva a școlii. În continuare, autorul urmărește activitatea lui ca protopop al Bistriței între anii 1909-1923, scoțând în evidență portretul său de părinte și păstor al comunității de aici. În concluziile din finalul lucrării, autorul pune în evidență complexitatea personajului său, profesionalismul său și calitatea sa umană, care îl recomandă ca preot și duhovnic ortodox român și ca dascăl de o ținută exemplară, bun slujitor al lui Hristos.

În capitolul intitulat *Profilul bio-bibliografic* al lui Grigore Pletosu, autorul prezintă viața și opera protoierului în două subcapitole intitulate *Viața*, respectiv *Opera*. Astfel, aflăm că Grigore Pletosu s-a născut în data de 9 iunie 1848, într-o familie de credincioși ortodocși, în localitatea Chintelnic din comitatul Solnoc-Dăbâca. Între anii 1863-1871 a fost elev al Gimnaziului Grăniceresc din Năsăud. A terminat gimnaziul pe locul doi, primind distincția *Maturus cum laude*. În timpul gimnaziului, s-a numărat printre elevii care au cerut înființarea societății de lectură "Virtus Romana Rediviva". În cadrul acestei societăți, Pletosu a fost foarte activ, susținând numeroase referate sau comunicări, în marea lor majoritate cu tematică teologică sau filozofică.

După terminarea studiilor gimnaziale, Pletosu a urmat cursurile Seminarului Andreian din Sibiu. Aici a fost membru fondator al societății de lectură "Andrei Șaguna". Între anii 1874-1876, a studiat filologia la Universitatea din Leipzig. Studiile

universitare le-a finalizat în anul 1878, în cadrul Universității din Budapesta.

După terminarea studiilor universitare, Pletosu se întoarce la Năsăud, unde devine, din anul 1878, profesor suplinitor, iar din anul 1881, profesor titular la Gimnaziul din localitate. În această calitate de dascăl, predă religie și limba română, dar și filozofie, limbi clasice sau limba maghiară. În anul 1909, la vârsta de 61 de ani, se pensionează.

Autorul caracterizează activitatea didactică a lui Pletosu, întinsă pe parcursul a trei decenii, în felul următor: *“părintele”* a revizuit *“an de an programele, adăugându-le ultimele apariții în domeniu, scurtând sau adăugând anumite texte, în funcție de modalitatea de asimilare a elevilor; ceea ce arată devotamentul și implicarea sa”* (p. 39).

În paralel cu activitatea didactică, el desfășoară și o activitate în cadrul societății de lectură *Virtus Romana Rediviva*, în calitate de membru, apoi de președinte. Din această postură a coordonat *“destinul lui George Coșbuc și al altor tineri”* (p. 39).

În anul 1882, la vârsta de 34 de ani, profesorul Grigore Pletosu devine și preot și întemeiază prima Biserică Ortodoxă din Năsăud, iar după pensionare este numit protopop al Bistriței.

După pensionare, și cu precădere în jurul evenimentelor din 1918, ies în evidență și mai mult calitățile lui de mare patriot și român. Astfel, Grigore Pletosu este regăsit între membrii Sfatului național din Bistrița, între semnatarii manifestului unirii, între

delegații de drept ai Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia.

În anul 1923 devine asesor consistorial al Eparhiei Ortodoxe Române din Cluj, iar în anul 1924, la 76 de ani, profesor la Institutul Teologic din Cluj.

La împlinirea vârstei de 80 de ani, în 1928, lui Grigore Pletosu i se recunosc din plin eforturile deosebite depuse timp de 50 de ani în plan cultural și bisericesc. Este sărbătorit cu fast în biserica ortodoxă din Bistrița, este elogiât de autoritățile locale și naționale, laice și bisericești. Chiar și Casa regală îi transmite un mesaj de felicitare și îi înmânează, în semn de prețuire, ordinul Steaua României. În anul 1934, în plină activitate pastorală, protoiereul se stinge din viață.

Autorul concluzionează în mod foarte judicios că Grigore Pletosu *“a slujit atât Biserica lui Hristos, cât și poporul român, dar s-a străduit să fie și un promotor al educației și culturii”*. În continuare, spune: *“Viața lui,..., poate sluji astăzi drept model unei lumi care traversează o criză acută de oameni de înaltă clasă și ținută morală”* (p. 45).

Autorul remarcă la Grigore Pletosu *“o pasiune specială pentru studiu și pentru publicistică”* (p. 46) concretizată în cărți, articole și studii publicate în special în revistele teologice sau pedagogice ale vremii.

Dintre volumele didactice editate, sunt amintite: *Retorica și carte de citire pentru clasa VI-a gimnazială* și manualul de filozofie intitulat

Propedeutica filosofică pentru învățământul secundar. Iuliu-Marius Morariu remarcă, însă, în mod special, importanța activității de publicistică teologică și apreciază manualul *Dogmatica ortodoxă* ca fiind opera cea mai importantă a părintelui.

Este subliniată și valoarea, dată de tematică și conținut, a numeroaselor articole, predici și traduceri apărute în reviste din Năsăud, Bistrița, Sibiu sau Bârlad. Sunt apreciate în mod deosebit materialele publicate în *Rapoartele anuale ale Gimnaziului năsăudean*, în care părintele “oferă o perspectivă creștină asupra educației și a modului în care trebuie realizată ea” (p. 49).

În prima parte a capitolului *Profilul spiritual al protoiereului Grigore Pletosu reflectat în activitatea sa didactică*, autorul își exprimă intenția de a creiona un profil spiritual al dascălului creștin “așa cum este el reliefat în paginile scripturistice, în cele ale operelor patristice, în pedagogia de sorginte creștină, în teologia contemporană, dar și în teologia română” (p. 51).

Pornind de la Noul Testament, el accentuează ideea că “modelul dascălului suprem” este Hristos, care deține toate calitățile fundamentale umane la nivel maxim, se dedică total transmiterii învățăturii celor din jur și întărește oamenii prin puterea exemplului personal. Din modul în care Învățătorul omenirii înfierează comportamentul cărturarilor și a fariseilor (*Matei 23, 1-39*), reiese foarte pregnant, consideră autorul, un set de reguli de comportament pe care

trebuie să și-l însușească toți cei care au statut de învățător. Și în teologia patristică a primelor veacuri, constată scriitorul, modelul pedagogului suprem este considerat a fi Mântuitorul, dar sunt dați ca exemple de dascăli și Apostolii, a căror principală calitate este, după Sfântul Clement Romanul, “întărirea cu fapta a celor susținute” (p. 53).

Autorul indică și *Didahia Sfinților Apostoli*, ca fiind bogată în sfaturi cu caracter moral. În acest sens reține “îndemnul la cercetarea modelelor, a acelor oameni care aveau ceva de spus atât din perspectiva cunoștințelor, cât și prin prisma experienței” (p. 54). Analizând un anumit sfat practic extras din opera citată, autorul remarcă: “Chiar dacă astăzi ele nu mai sunt valabile ad-litteram, învățătura morală care se desprinde din aceste sfaturi, respectiv profesarea din vocație și nu din dorința de câștig, rămâne cât se poate de actuală” (p. 54).

Este demnă de reținut și remarca autorului prin care recunoaște rolul formator, în plan intelectual, al marilor școli păgâne din primele veacuri. Din învățăturile oferite de ele, spune autorul, “mulți dintre intelectualii de mai târziu ai creștinismului vor extrage elementele cu valoare morală” (p. 55).

Pedagogul lui Clement Alexandrinul este considerată a fi lucrarea dedicată exclusiv evocărilor unor mari bărbați ai creștinismului cât și referirilor la calitățile dascălului creștin. Autorul constată că “calități

precum cumpătarea, răbdarea, bunătatea, înțelepciunea, etc. se regăsesc la loc de cinste în opera lui, constituind elemente definitorii pentru profilul dascălului creștin” (p. 56).

Sunt citate și o serie de lucrări ale Sfântului Ioan Gură de Aur, care conțin multe sfaturi deosebit de valoroase pentru educația creștină și din care transpar și elemente privitoare la profilul spiritual al dascălului. Este menționat aici și Sfântul Ioan Damaschin, care vorbește despre *“necesitatea dublei formări a tinerilor, laică și religioasă”* (p. 58).

Se constată că, în timp, ideile patristice privitoare la caracteristicile dascălului creștin se transformă în știință și sunt preluate și de teologia de mai târziu și de pedagogie. Este semnificativă, în acest sens, poziția lui Pestalozzi, care insistă *“asupra caracterului educativ al învățământului”*. El sfătuiește dascălul să câștige încrederea învățăcelului pentru ca acesta să poată înțelege și să urmeze întru totul cele cerute. Pestalozzi sublinia necesitatea unei trăiri morale de nivel superior, în contextul în care degradarea morală reprezenta o constantă a epocii sale.

Un alt mare pedagog al vremii sale, Comenius, suține faptul că finalitatea educației este cea primită în al treilea *“lăcaș”* – cerul – unde ajunge omul prin moarte și înviere. În opinia lui, pentru a ajunge în al treilea *“lăcaș”* este necesară *“inocularea pietății încă din cea mai fragedă pruncie”* (p. 61). Ea trebuie să se bazeze pe prezența constantă a exemplelor, ceea ce

implică, din partea dascălului, o bună cunoaștere a Scripturii și o ținută morală ireproșabilă.

În continuare, autorul constată faptul că în pedagogia contemporană, viziunea asupra profilului dascălului, dar mai ales cea privitoare la educație, a suferit modificări substanțiale. Pentru exemplificare, autorul citează una din definițiile actuale pentru educație: *“un proces organizat de socializare și individualizare a ființei umane în drumul ei spre umanitate”* (p. 61).

Pedagogia românească de sorginte creștină tinde să revină la ideea că *“educația este un element absolut necesar”* și că *“dascălul trebuie să întrunească calitățile despre care vorbeau Sfinții Părinți”* (p. 62).

În final, autorul constată complexitatea profilului dascălului creștin și, pe de altă parte, legătura strânsă existentă între dascăl, în calitate sa de coordonator al procesului educațional, și educație.

Autorul se ocupă și de modul cum operele literare românești prezintă diferite figuri de dascăli, în cele mai multe cazuri fiind vorba de acei dascăli care au marcat evoluția ulterioară a scriitorilor respectivi. El constată că în comunitățile românești dascălul este o prezență importantă, având un rol civilizator, eforturile sale corelându-se cu cele ale preotului. Aici, dascălul este considerat un *“modelator de suflete și de conștiințe”* care, în lucrul cu tinerii, le insuflă *“dragul de carte, de națiune și de Dumnezeu”* (p. 63). Dar sunt

menționați și scriitori, de exemplu Ion Creangă sau I.L. Caragiale, care, în scrierile lor taxează acele figuri de dascăl a căror pregătire din punct de vedere intelectual nu este dublată de o ținută morală exemplară.

În partea a doua a capitolului *Profilul spiritual al protoiereului Grigore Pletosu reflectat în activitatea sa didactică*, el își propune să prezinte măsura în care profilul spiritual al dascălului creștin, creionat anterior, se reflectă în lunga și prolifică activitate a protoierului.

După studiile universitare efectuate în Leipzig și Budapesta, Grigore Pletosu se întoarce *“pe plaiurile nășăudene pentru a pune cunoștințele sale în slujba românismului din acest colț al Transilvaniei”* (p. 68). Aici va preda materii dintre cele mai diverse, începând cu religia “greco-orientală” și continuând cu limba română, filozofia, limbile greacă și latină, uneori și limba maghiară.

Iuliu Morariu remarcă efortul neobosit al profesorului Pletosu de a înnoi continuu programele școlare, în funcție de noile apariții editoriale din literatura de specialitate, dovedind astfel pasiune și conștiinciozitate față de activitatea sa de dascăl. Acest lucru este ilustrat de el în mod sugestiv prin prezentarea a două programe școlare din ani consecutivi, 1879 și 1880, din care rezultă creșterea semnificativă a complexității programei de la an la an. Efortul de înnoire a programei, profesorul Pletosu îl continuă în mod consecvent până la sfârșitul carierei. În plus, se remarcă fidelitatea

dascălului față de doctrina și teologia răsăriteană și exactitatea scrupuloasă în reliefaarea adevărilor ei. Această scrupulozitate în afirmarea și apărarea adevărilor de credință, Grigore Pletosu o manifestă și în activitatea sa publicistică. Când observă că un autor ortodox se îndepărtează în lucrările sale publicistice de doctrina Bisericii, nu ezită să-l sesizeze cu privire la acest fapt. Este exemplificat în cadrul lucrării un astfel de caz ce a avut loc, de exemplu, în anul 1880.

Autorul încearcă să-și explice buna receptare a profesorului în rândul elevilor cât și aprecierea de care se bucura din partea superiorilor și consideră că toate acestea se datorează, pe de o parte, faptului că era *“un trăitor al celor pe care le propovăduia de la înălțimea catedrei”* (p. 74), iar pe de altă parte, faptului că dădea dovadă de multă seriozitate în achitarea sarcinilor didactice. Din aceste rațiuni a fost deseori ales membru al senatului școlar, ori delegat să conducă reuniuni ale învățătorilor în diferite locații.

Este remarcabilă și activitatea profesorului în calitatea sa de coordonator al activității societății de lectură *Virtus Romana Rediviva*. Scriitorul notează faptul că Grigore Pletosu a știut să *“direcționeze elevii spre o mai bună cunoaștere a marilor opere ale literaturii universale din vremea lui”* și *“a insuflat și ucenicilor săi mai tineri dorința de studiu și de a cultiva bunul gust și profesionalismul”* (p. 75).

Descoperirea lui George Coșbuc, recunoașterea talentului său literar, se datorează tocmai prezenței Lui Grigore

Pletosu la cârma societății de lectură. Cercetând documentele de arhivă ale vremii, istoricul și teologul în cauză, constată că în ședința din februarie 1881, George Coșbuc a citit, pentru prima dată, două poezii ale sale. În urma lecturii, profesorul preșdinte a recunoscut imediat în tânărul debutant talentul poetic. Aprecierile sale și ale colegilor săi au constituit o motivație pentru tânărul poet spre continuarea scrisului. În consecință, în următoarele ședințe, Coșbuc a continuat să prezinte poezii ale sale. Un an mai târziu, în 1882, a redactat primele două lucrări literare în proză, după care a prezentat și o piesă de teatru, premiată de un tipograf al vremii.

Dar profesorul Gheorghe Pletosu a încurajat și a influențat în sens pozitiv mulți alți tineri, care, în timp, au devenit personalități de seamă ale vremii: Dionisie Longin, devenit doctor în drept și consilier al Case Regale, Nestor Șimon, devenit secretar al Fondurilor Grânicerești Năsăudene, Nicolae Bălan, devenit mitropolit al Ardealului sau Miron Cristea, devenit primul patriarh al României.

În final, cercetătorul remarcă vocația deosebită de dascăl a lui Grigore Pletosu, capacitatea sa de a folosi literatura *”în scopul cultivării tinerilor și în vederea însuflării principiilor morale în sufletul lor”* (p. 78).

Alături de activitatea dascălicească, Grigore Pletosu a desfășurat și o intensă activitate în cadrul Astrei, unde, între anii 1902-1910, a fost preșdinte al secțiunii școlare. În această calitate, a ținut *”cuvântări încurajatoare cu mesaj moral și teologic, fundamentate*

pe învățătura ortodoxă din Sfânta Scriptură și pe cea patristică, a susținut cu donații inițiativele ei culturale” (p. 81), a susținut *”necesitatea educației pentru propășirea neamului românesc”*. Demn de reținut este și permanentul îndemn adresat tinerilor de a nu rupe legătura cu lectura după terminarea studiilor (!) (p. 83).

Ulterior, se arată că activitatea desfășurată de Pletosu în cadrul Astrei a pus în lumină calitățile lui de *”dascăl devotat, ancorat în principiile creștine, care poartă de grijă tinerilor, gândindu-se la viitorul lor, este sincer în ceea ce face și nu se sfiește în a sprijini activitățile ce au drept scop propășirea românismului”* (p. 84).

Este demnă de luat în seamă și bogata sa activitate publicistică. În calitate sa de profesor, Pletosu publică studii despre didactică și pedagogie, despre importanța psihologiei în procesul didactic, îndeamnă la punerea în practică a cunoștințelor învățate la școală și de fiecare dată se folosește și de informații scoase din literatura de specialitate străină (!).

În calitate sa de preot, Pletosu publică și o serie de studii teologice, de exemplu cu privire la Praznicele Împărătești, dezvoltarea istorică a anului bisericesc și o serie de traduceri din Sfântul Ioan Gură de Aur. În cadrul studiilor, întotdeauna caută să găsească fundamentări biblice și patristice în susținerea afirmațiilor sale.

Iuliu Morariu consideră manualul *Dogmatica Ortodoxă*, apărut în 1899, o culme a creației lui Pletosu. În prezentarea acestei opere, el citează

structura dată de Pletosu conținutului de credință al învățaturii creștine și definiția Teologiei și constată că toate afirmațiile sale sunt fundamentate riguros pe referatul scripturistic, pe Sfinții Părinți, rămânând astfel permanent în duhul ortodoxiei. Paginile *Dogmaticii* reflectă cu acuratețe profilul spiritual al profesorului și preotului Grigore Pletosu.

În urma acestei ample analize a activității didactice a părintelui, el constată că ea reliefează *“profilul său spiritual, profilul tipic creștin, al unui om vrednic, harnic, conștiincios, iubitor de neam și de legea strămoșească, trăitor al celor predate și de înaltă ținută morală, ce corespunde aproape total profilului dascălului creștin, așa cum a fost el ilustrat de către teologia patristică”* (p. 95).

În prima parte a capitolului *Profilul spiritual al protoiereului Grigore Pletosu reflectat în activitatea sa pastorală*, teologul schițează un profil spiritual al preotului așa cum este el reflectat în scrierile Sfinților Părinți, în spiritualitatea românească, dar și în literatura română.

De la bun început, el afirmă că: *“modelul suprem și absolut al sacerdoțiului a fost Mântuitorul Hristos, a cărui activitate conține o latură dedicată acestei slujiri, cea arhierescă”* (p. 97).

Sfântul Apostol Pavel, avându-l ca model pe Hristos, a oferit în *Epistola I către Timotei* (3, 2-7) un portret al preotului, *“ce cuprinde calitățile pe care păstorul trebuie să le aibă în chip*

deplin pentru a se putea descurca în cele ale slujirii” (p. 98). Se consideră că imaginea oferită de el este actuală și astăzi. Tratatul despre preoție a Sfântului Ioan Gură de Aur și a Sfântului Grigore de Nazianz, considerate de el *“punctul culminant al scrierilor ce reliefează profilul spiritual al preotului”* (p.100), insistă asupra faptului că slujitorul altarului trebuie să aibă o inimă mare, să fie un om puternic și să aibă o înaltă ținută morală, *“pentru că ispitele sunt multe”* (p. 100). El trebuie, de asemenea, *“să caute cu orice preț adevărul și să i se atașeze”*, să fie bine școlit și să dețină arta cuvântului vorbit și scris pentru a fi *“imun în fața pericolelor”* (p. 101). Pietatea, smerenia sinceră și jertfirea de sine trebuie să fie dominantele vieții unui preot. Autorul constată ca toate aceste idei au supraviețuit de-a lungul timpului și au ajuns până în zilele noastre.

Teologii de astăzi consideră preotul creștin ca fiind un vas ales de Dumnezeu, a cărui lucrare este ancorată într-o latură în Dumnezeu și în cealaltă latură, în realitatea zilnică. Preotul reprezintă pe oameni în fața lui Dumnezeu. Preotul trebuie să fie, pentru comunitatea sa, *“călăuză, învățător și ajutor înspre calea mântuirii”* (p. 104). Pentru a putea împlini aceasta, el trebuie în primul rând să se purifice pe sine, doar astfel putând deveni un receptacol al harului. Trebuie să conștientizeze permanent al cui trimis este și cu ce misiune este investit, trebuie să se supună periodic unui examen de conștiință și trebuie să-și stabilească *“un program riguros*

care să cuprindă în mod obligatoriu rugăciunea” (p. 105).

În final, autorul consideră că a înșiruit “*principalele caracteristici ce definesc profilul spiritual al unui preot devotat slujirii sale*” și constată că ele au fost însușite și puse în aplicare de “*mulți slujitori ai plaiurilor noastre*” (p. 106). Dintre aceștia, unii s-au remarcat prin fapte cu totul ieșite din tipare și au fost immortalizați în operele unor mari istorici, teologi sau scriitori români (Nicolae Iorga, Antonie Plămădeală, Gala Galaction, Ion Agârbiceanu, Tudor Arghezi, Bartolomeu Valeriu Anania, etc.), devenind în acest fel pilde pentru cititori și exemple de punere în practică a adevărilor creștine.

În a doua parte a capitolului, se urmărește activitatea lui Grigore Pletosu în calitatea sa de preot și protopop. În primul rând, sunt remarcate bunele relații ale părintelui atât cu comunitățile greco-catolice cât și cu comunitățile reformate, majoritare în zonă, care au generat aprecieri pozitive în cadrul comunității în care a trăit. Faptul că în aceste condiții particulare părintele a reușit să formeze un nucleu de tineri ortodocși, dintre care, mai târziu, au ajuns personalități ecleziastice (Miron Cristea, Nicolae Bălan, Nichita Duma), este grăitor cu privire la profilul spiritual al protoiereului Grigore Pletosu.

Părintele impresiona pe cei din jur chiar și prin statura sa aparte, mersul elegant și prin ținuta împunătoare, care îi dădeau o deosebită prestanță. Autorul consideră că și aceste

particularități, alături de profilul moral deosebit, au contribuit la reușita în activitatea desfășurată.

Profesionalismul părintelui explică prezența lui în senatul Mitropoliei de la Sibiu, în cel al eparhiei clujene, sau în fruntea secțiunii școlare a “Astrei”.

După pensionare, în calitatea lui de protopop, Grigore Pletosu a participat la numeroase anchete și cercetări, în vederea elucidării unor situații și a soluționării unor plângeri. În toate aceste situații a dat dovadă de discernământ și obiectivitate. Întotdeauna a avut tăria de a spune lucrurilor pe nume și de a propune soluții, uneori neconvenabile pentru autoritățile ecleziastice de atunci, dar considerate de el potrivite.

Tot în calitate de protopop, a manifestat transparență în organizarea concursurilor pentru parohiile vacante și pentru afișarea informațiilor privitoare la starea parohiei și la infrastructura ei.

Grigore Pletosu a militat permanent pentru emanciparea culturală a românilor. În preajma evenimentelor de la 1 Decembrie 1918, a pregătit pe românii din protopopiatul său pentru ceea ce urma să se întâmple, a militat pentru înființarea gărzilor naționale în oraș și în localitățile dimprejur, a fost delegat la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia și s-a numărat printre cei care au semnat actul unirii.

În final, autorul reamintește țelul lucrării sale, și anume prezentarea “*principalelor trăsături ce caracterizează portretul spiritual*” (p.133) al profesorului și preotului Grigore Pletosu, bazată pe analiza

“activității didactico-pedagogice, catehetice și a celei național-bisericești a părintelui” (p. 129). Rezultatul acestei analize a condus autorul la convingerea fermă că Grigore Pletosu “a fost un om de mare calitate intelectuală și de înaltă ținută morală, ce a știut să fie mereu la înălțimea vremurilor” (p. 133) și care a contribuit la menținerea vie a sentimentului religios și național în comunitatea locală, într-o perioadă istorică dificilă a Transilvaniei.

În acest efort de “restituire a imaginii istorice și a profilului spiritual” (p. 15) al profesorului și preotului Grigore Pletosu, Iuliu-Marius Morariu impresionează de la bun început prin obiectivul foarte pretențios și, în același timp, original, pe care și-l fixează din primele pagini ale lucrării: dorește să ofere o operă de “pionierat, atât datorită bazei documentare, cât și datorită simbiozei între istorie și spiritualitate” (p. 21).

După parcurgerea lucrării, nu poți decât să constăți reușita autorului în atingerea obiectivului fixat. Constați că a reușit să trezească în tine un sentiment de adânc respect și deosebită admirație pentru anvergura intelectuală și spirituală a personajului evocat, pentru realizările mărețe ale acestuia.

Cosmin Biriș